

De school als platform voor interculturele dialoog

“Een interculturele dialoog is ondenkbaar als je je eigen identiteit niet kent.” Dat zei Hilde Kieboom, vicepresident van de internationale Sant’Egidio-beweging tijdens een studiebijeenkomst van de NKSR op 20 september op het Adelbert College in Wassenaar. Met meer dan zestig deelnemers was de katholieke schoolwereld in volle breedte aanwezig: van bestuurders en docenten tot identiteitsbegeleiders en bisschoppelijk onderwijsgedelegeerden. De studiebijeenkomst vormde het startschot van een landelijke consultatie van de NKSR over de rol van katholieke scholen in de interculturele dialoog.

Het katholiek onderwijs heeft zich nooit exclusief gericht op katholieke leerlingen maar de deuren altijd opengesteld voor kinderen met een andere achtergrond. Het gaat om de menselijke vorming van iedere leerling vanuit een katholiek waardenperspectief, zonder dat scholen uit waren of zijn op bekeerlingen. “Een mens is geen vat om te vullen met weetjes, maar een persoon met een geest, een hart en een ziel. Kennis heeft alleen zin als die geïntegreerd is in een totaalvisie die helpt het leven te begrijpen en die de persoon - de leerling - helpt iets terug te kunnen geven aan de mensengemeenschap”, schreven de Nederlandse bisschoppen meer dan honderdvijftig jaar geleden toen het katholiek onderwijs in ons land uit de startblokken kwam. Die missie is meer dan ooit actueel, aldus onderwijsbisschop Mgr. dr. J. Hendriks in zijn opening van de studiebijeenkomst. Onze tijd hunkert naar dialoog en integratie om te voorkomen dat bevolkingsgroepen uit elkaar groeien of zelfs tegenover elkaar komen te staan. Het katholiek onderwijs is bij uitstek in staat om bruggen te slaan in het belang van een vreedzame samenleving. “Juist de beleving van de grote waarden van de eigen identiteit en de dialoog daarover, bevorderen integratie, openheid naar elkaar, wederzijds begrip: ze zijn een basis voor gesprek, uitwisseling en respect voor elkaar”, zei Mgr. Hendriks.

Ontmoeting

Voor drs. Juliëtte van Deursen, promovendus en docent religieuze educatie en interreligieuze dialoog aan de Fontys Hogeschool, is ‘ontmoeting’ een kernbegrip. “Het is een verantwoordelijkheid van de katholieke school om interculturele dialoog en ontmoeting te stimuleren. Dit komt voort uit de katholieke pedagogische visie op onderwijs: ieder kind is een persoon. Het zijn geen ‘culturen’ of ‘religies’ die elkaar ontmoeten, maar personen met een bepaalde culturele en religieuze achtergrond. Een menselijke persoon is een ‘persoon in gemeenschap en in communicatie’.” Volgens Van Deursen kan de keuze voor echte ontmoeting ook pijnpunten blootleggen. “In de wisselwerking tussen het eigen verhaal en het verhaal van de ander, gebeurt heel veel en kunnen veel emoties worden opgeroepen. De ontmoeting met de ander kan confronterend zijn. Het kan vragen oproepen over de manier waarop je zelf in het leven staat en welke waarden belangrijk voor je zijn.”

Praktijk

Schoolleider Lex de Goeij van de Sint Dominicusschool in Utrecht gaf aan de woorden van Van Deursen enkele voorbeelden uit de dagelijkse praktijk. Een Joodse moeder verzette zich ertegen dat haar kind deelnam aan een Paasviering van de school in de kerk. In een gesprek vertelde zij waarom: de dood van Jezus Christus aan het kruis was het motief dat werd gebruikt om de moord van haar familieleden tijdens de Tweede Wereldoorlog te legitimeren. De openheid van

deze moeder deed de adem van De Goeij stokken. Toch zorgde deze aanleiding ervoor – hoe pijnlijk ook – dat er een dialoog tot stand kwam. Net zoals bij het gesprek met moslimouders die niet wilden dat hun kinderen een kerstbijeenkomst bezochten. Niet per se omdat zij dat zelf geen goed idee vonden maar omdat de imam het verbood, zo bleek tijdens een ontmoeting. Volgens de schoolleider onderstrepen dit soort voorbeelden dat het niet gaat om de vraag of bijvoorbeeld niet-katholieke leerlingen wel of niet verplicht aan katholieke vieringen mee moeten doen, maar of je het gesprek aangaat wanneer daar weerstand op komt.

Verlegenheid

Dr. h.c. Hilde Kieboom Lic. van de Sant'Egidiobeweging – een internationale organisatie die geloofsverdieping en gebed combineert met de inzet voor vrede, interreligieuze dialoog en de allerarmsten – merkt voortdurend dat voor jongeren geloven een veel interessanter thema is dan vaak wordt gedacht. Het verzwijgen van geloven als een ongemakkelijk onderwerp dat ook tot verdeeldheid kan leiden, hangt volgens Kieboom vaak samen met de verlegenheid om – zeker onder katholieke jongeren in Europa – het eigen geloof onder woorden te brengen. Interculturele dialoog kan daarom jongeren juist op weg zetten om hun eigen wortels bloot te leggen en te voeden.

Gedrevenheid

In het gesprek met de deelnemers aan de studiebijeenkomst werden vooral de kansen benoemd om de school in te zetten voor een interculturele ontmoetingen. Dat vraagt wel een persoonlijke gedrevenheid en overtuiging van de schoolleiding en docenten die de kar willen trekken. Interculturele dialoog gebeurt niet vanzelf. Bovendien is er de nodige creativiteit nodig om goede werkvormen te ontwikkelen want er is volgens de aanwezigen weinig materiaal beschikbaar dat kant-en-klaar kan worden ingezet. De uitwisseling van succesvolle methodes tijdens studiebijeenkomsten zoals deze en ook met elkaar de dialoog aangaan hoe je met dit thema omgaat, kan daarom voor scholen een steun en stimulans betekenen. Volgens sommigen geldt dit ook voor het meer brede onderwerp van de katholieke identiteit van een school als zodanig.

School en Kerk

“De katholieke school en het kerkelijke instituut zijn de laatste jaren uit elkaar gegroeid,” zo stelde een van de schoolleiders. Het is alleen wel de vraag waar een katholieke schoolidentiteit uit wordt gevoed als de banden met de Kerk volledig zijn verdwenen. Een goede relatie tussen Kerk en school moet wel van twee kanten komen, aldus de schoolleider, en dat pakken kerkelijke vertegenwoordigers soms ook onhandig aan. Een uiterst ongemakkelijk gesprek met een pastor had haar er bijna toe gebracht om de katholieke verwijzing uit de naam van de school te verwijderen. “Deze bijeenkomst heeft ertoe geleid dat ik daarop terugkom”, aldus de schoolleidster. “Alleen al daarom is deze dag voor de NKSJR meer dan geslaagd”, grapte gespreksleider Jan-Willem Wits.

Moed en durf

De interculturele dialoog is net als onderwijs een ‘prachtig risico’ (Biesta) gaf dr. Theo van der Zee, wetenschapper en coördinator katholiek onderwijs bij Verus, vereniging voor katholiek en christelijk onderwijs, als observatie terug aan het einde van de middag. Daarmee doelde hij op de dialoog als een waagstuk: je weet niet hoe het gaat loopt, waar je uitkomt, of het lukt en wat het opbrengt. De school is een oefenplaats van dit waagstuk, en de mooie voorbeelden van de middag deden een appel op iedereen om dat waagstuk aan te gaan. Daarvoor is wel een zekere dosis moed en durf nodig, die hij eenieder toewenste.

Identiteitsvragen

De NKSJR heeft bewust gekozen voor een meer inhoudelijke activiteit zoals deze studiebijeenkomst. “Het succes proeft naar meer,” zei NKSJR-voorzitter diaken drs. Titus Frankemölle. “We zien katholieke scholen worstelen met vragen rond identiteit. Toch zetten zij

zich iedere dag weer in om hiermee aan de slag te gaan en het verschil in onze samenleving te maken. Alleen kunnen ze wel wat hulp, inspiratie en bemoediging gebruiken. Met dit soort bijeenkomsten ervaren bestuurders, schoolleiders, docenten en andere betrokkenen bij het katholiek onderwijs dat zij er niet alleen voor staan. De kracht ligt in de ontmoeting. Samen vormen we een gemeenschap van katholieken en daarmee ook katholieke scholen. We geven inhoud en vorm aan onze maatschappelijke opdracht en kunnen ontzettend veel van elkaar leren, simpelweg door met de vraag te beginnen: 'Hoe ga jij daar op jouw school mee om?'.

De uitkomsten van de landelijke consultatie over de interculturele dialoog worden meegenomen naar het symposium van het Europees Comité voor het Katholiek Onderwijs (<http://www.ceec.be>) over dit thema in het voorjaar van 2019.

Utrecht, 7 november 2018, op het Hoogfeest van St. Willibrord
Bestuur NKSR